

1. Obiekt

DOM MIESZKALNY

2. Czas powstania

XVIII w.
przebud. XIX w.

3. Miejscowość

RYDZYNA

4. Adres Rynek 14

64-130-Rydzyzna

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo wielkopolskie
gmina Rydzyna
powiat Leszno

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Rydzyń, Ridzina,
Reisen - do 1945 r.
Rydzyzna - po 1945 r.

7. Przynależność administracyjna przed 1 VI 1975

województwo poznańskie
powiat leszczyński
przed 01.10.99 woj. leszczyńskie

8. Właściciel i jego adres

Urząd Gminy Rydzyna
Rynek 1, 64-130 Rydzyna

9. Użytkownik i jego adres

Rynek 14, 64-130 Rydzyna

10. Rejestr zabytków

huf/wcup/A
233/206/A

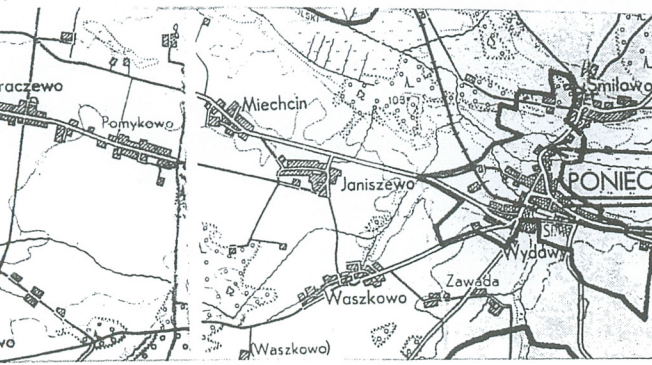
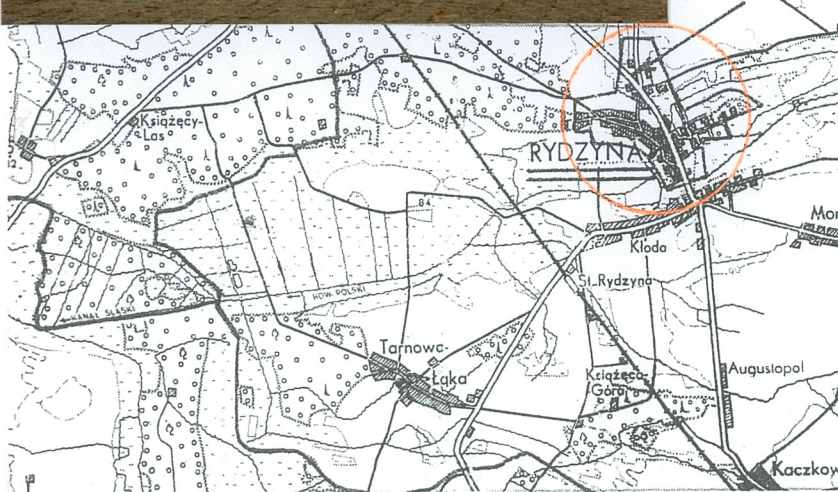
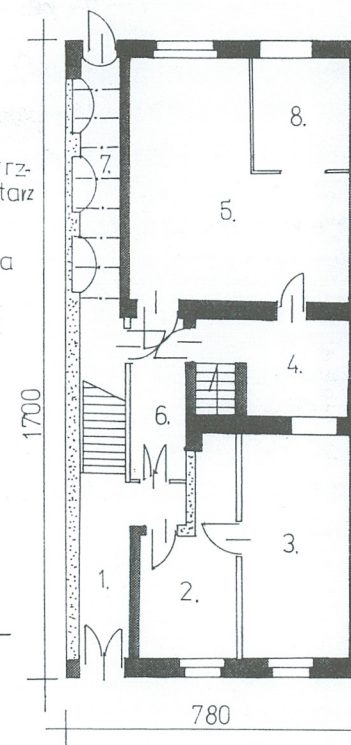
data 30.08.1968 r.

- 1.7. Sień
- 6. Wewnętrzny korytarz
- 3.5.8. Pokój
- 2. Kuchnia
- 4. Czarna kuchnia

0 1 2 3

h - 7,80 m.

Budynek pochodzi z XVIII w. ze śladami licznych, późniejszych XIX-sto wiecznych przeróbek. Przed wojną, jak większość budynków w Rydzynie, należał do obywatela niemieckiego Karola Klotza. Z przodu budynku znajdował się sklep papierniczy, z tyłu mieszkanie. W 1929 r. Karol Klotz złożył wniosek wraz z projektem A. Kunzego na przebudowę dwóch frontowych okien na jedno drzwi i witrynę sklepową. Projekt chociaż zatwierdzony, nie został zrealizowany. Pod koniec wojny Karol Klotz ucieka do Niemiec, a budynek zostaje przejęty przez Skarb Państwa i przeznaczony na lokale mieszkalne. W 1965 r. w trakcie remontu zmieniono wygląd barokowego szczytu, znacznie go upraszczając oraz likwidując charakterystyczne sterczynki przy frontonie. Mimo tych zmian budynek jest przykładem małomiasteczkowej zabudowy barokowej.

SYTUACJA

R Y D Z Y N A - miasto usytuowane przy głównym trakcie komunikacyjnym Poznań-Leszno-Wrocław. Położone 10 km na południowy-wschód od Leszna, 10 km na zachód od Ponieca i 10 km na północ od Bojanowa. Centrum miejscowości stanowi kwadratowy Rynek o barokowej i neobarokowej zabudowie. We wschodniej pierzei Rynku, posadowiony jest budynek nr 14. Budynek usytuowany jest w zwartej zabudowie południowo-wschodniej pierzei rynkowej. Szczytem zwrócony w stronę Rynku (strona zachodnia), kalenicą ustawiony prostopadle do Rynku. Wjazd na teren posesji przez bramę, od strony ulicy Dąbrowskiego. Podwórze nieregularne, o kształcie wieloboku. Od strony północnej graniczy z sąsiednią posesją nr 13, od strony południowej zabudowane budynkiem mieszkalnym, tzw. budynkiem tylnym, będącym jednocześnie budynkiem granicznym z posesją nr 15. Powierzchnia podwórza pokryta brukiem. Główne wejście do budynku od strony Rynku.

MATERIAŁ, TECHNIKI

Fundament budynku stanowi warstwa dużych kamieni polnych, na nich położona została podmurówka z cegły, otynkowana, od strony zachodniej wyodrębniona w kształcie niskiego cokółu.

Ściany wykonane w różnych konstrukcjach i z różnych materiałów, z zewnątrz i wewnątrz otynkowane. Ściana elewacji zachodniej oraz ściana tylna (wschodnia) murowane z cegły ceramicznej, pełnej, palonej. Ściana północna, wspólna z budynkiem nr 13 wykonana z gliny oraz z kamieni polnych. Ściana między korytarzem /1/ a pomieszczeniem /2/ oraz „czarnej kuchni” /4/ wykonane z cegły. Prawdopodobne, że w przypadku „czarnej kuchni” cegła również z domieszką kamienia polnego. Między pomieszczeniem /2/ a /3/ ściana wtórna, konstrukcji drewnianej obitej płytami pilśniowymi. W pomieszczeniu /8/ ściany o stelażu drewnianym obite płytami kartonowo-gipsowymi. Ściana południowa murowana. Ściana wydzielająca klatkę schodową w korytarzu /6/ z desek ułożonych na styk. W piwnicy ściany z cegły przemieszanej z kamieniem polnym. W pomieszczeniach użytkowego poddasza ściany wykonane w konstrukcji ramowej z wypełnieniem szachulcowym (głina wymieszana z sieczką).

Stropy drewniane belkowe, z podbitymi od spodu deskami, do których przymocowano matę trzcinową obrzuconą tynkiem. Tylko w sieni /7/ zachowane odkryte stropy belkowe o sfazowanych krawędziach. W piwnicy sklepienie murowane, otynkowane, odcinkowe, wsparte na pojedynczym gurcie.

<p>4. Kubatura</p> <p>353.6 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>133,0 m²</p> <p>wysokość do dachu 2,60 m</p> <p>wysokość dachu 5,20 m</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>Dom mieszkalny</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>Dom mieszkalny</p>
<p>8. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>1964 r. - inwentaryzacja wykonana przez H. i Z. Ziętkiewiczów stwierdza liczne pęknięcia w ścianie elewacji frontowej</p> <p>1965 r. - remont elewacji frontowej</p> <ul style="list-style-type: none"> - wybudowanie szczytu od nowa, ze znacznymi uproszczeniami spływów oraz pozbawieniem frontonu charakterystycznych sterczynek <p>1990 r. - zamurowanie przejścia z pokoju /3/ do „czarnej kuchni”</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedzielenie pomieszczenia w trakcie frontowym <p>1998 r. - renowacja elewacji: malowanie ścian i detali</p>		<p>19. Stan zachowania</p> <p>Ogólny stan zachowania budynku dobry, Podmurówka bez ubytków, w stanie dobrym. Ściany pełne , bez ubytków. Od wewnątrz widoczne pęknięcia i pierzchnięcia tynków (zwłaszcza w korytarzach). Od zewnątrz drobne ubytki tynków we fragmentach szczytu oraz przy podmurówce. W korytarzach niszczący beton odsłania ceglana podłogę. Konserwacji i odświeżenia wymaga zachowany strop belkowy w sieni /7/. Więźba dachowa w stanie dobrym. Pokrycie dachu z miejscowymi ubytkami – wymaga uzupełnienia.</p>	
<p>10. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Uzupełnić pokrycie dachowe</p> <p>Zakonserwować i odświeżyć odkryte belki stropowe</p>			

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Księga Wieczysta w Sądzie Rejonowym, Wydziale Ksiąg
Wieczystych w Lesznie.

Mapa archiwalna z k. XIX w.

22. Bibliografia

Ewa Kręglewska-Foksowicz, Zabudowa miasta Rydzyny,
Dokumentacja techniczno-konserwatorska.
Dom przy ulicy Rynek 14, 1969.

Katalog Zabytków Sztuki w Polsce Tom V zeszyt XII
Warszawa 1975, strona 87.

Zielona karta architektury 1957 rok

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Pięć zdjęć w zielonej karcie architektury
Znajdującej się w archiwum SOZ Delegatura w Lesznie.

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst ..... Katarzyna Waclawska..... sierpień 2003.....

plany, rysunki ..... Katarzyna Waclawska..... sierpień 2003.....

zdjęcia fotogr. .... Katarzyna Waclawska.....sierpień 2003.....

miejsce przechowywania negatywów ..... WOSOZ, Delegatura w Lesznie.....

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO !

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

6 Wkładek

1. Miejscowość, gmina, powiat, województwo RYDZYNA, Rydzyna, leszczyński, wielkopolskie	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) DOM MIESZKALNY RYNEK NR 14	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) c.d. punktu nr 13 opis oraz zdjęcia
---	---	---

c.d. rubryki nr 13 Opis

Więźba dachowa drewniana, konstrukcji płatwiowo-jętkowej, wsparta na dwóch rzędach drewnianych stolców. Niektóre elementy konstrukcji wiązane są za pomocą drewnianych tybli. Dwa rzędy stolców tworzą drewnianą konstrukcję wypełnioną szachulcem i w ten sposób są jednocześnie ścianami mieszkania na poddaszu.

Pokrycie dachu papą na deskowaniu. Spływy szczytu obite pomalowaną blachą.

Podłogi w pomieszczeniach mieszkalnych traktu tylnego /4/, /5/, /8/ drewniane, deskowe, z drewna sosnowego. W pomieszczeniach /2/ i /3/ posadzka wylana z cementu, na nią położone gumoleum oraz wykładzina. W korytarzu /6/ posadzka wylana z betonu. W dawnej sieni /1/ oraz /7/ posadzka wylana z betonu, spod którego widoczna pierwotna posadzka z dużej, czerwonej cegły ułożonej na płask. W piwnicy posadzka wylana z betonu, z widocznymi w spodzie małymi kamieniami polnymi. Na poddaszu polepa gliniana.

Schody wewnętrzne na użytkowe poddasze drewniane, jednobiegowe, z dwiema belkami policzkowymi. Stopnie o pełnych przednóżkach i podnóżkach, z wysuniętymi noskami. Balustrada tralkowa. Tralki proste, o przekroju kwadratu. Poręcz drewniana, o przekroju wklęsło-wypukłym. Schody do piwnicy z cegły, bez balustrady i poręczy. Przed głównym wejściem do budynku pojedynczy stopień w murze pierwotnie z cegły, następnie wyrównany gładzią cementową.

Otworki okienne, w części mieszkalnej, z obu stron zamknięte prosto. Otworki w nie użytkowanej części poddasza o wykroju $\frac{1}{2}$ owalu. Wszystkie otworki elewacji frontowej ujęte w opaski. W I kondygnacji oraz w szczycie elewacji wschodniej otworki duże nowe. Wszystkie otworki wypełnione oknami drewnianymi.

Okna w elewacji wschodniej nowe. W elewacji frontowej okna konstrukcji skrzynkowej, zamknięte prosto, dwudzielne, dwupoziomowe z przechodzącym ślemieniem. Ramiaki okien zawieszone na zawiasach czopowych. W pomieszczeniach /2/ i /3/ okna zamykane na zakrętki jednoskrzydłowe. W pozostałych pomieszczeniach okna zamykane na zakrętki zwykłe. Półwalne okna poddasza pojedyncze, czteropolowe. Pola wydzielone promieniście rozchodzącymi się szczeblinami.

Otworki drzwiowe zamknięte prosto. Wyjątek stanowi otwór z dawnej sieni /7/ na podwórze, zamknięty od strony sieni odcinkiem łuku. Otwór zewnętrzny w elewacji frontowej ujęty w proste opaski. Wszystkie otworki wypełnione drzwiami.

Drzwi nowe: z sieni /1/ do pomieszczenia /2/ oraz na użytkowe poddasze, z sieni /7/ na podwórze oraz z korytarza /6/ do „czarnej kuchni” /4/ i pomieszczenia /5/. Drzwi wewnętrzne stare z korytarza /6/ do sieni /7/. Są to drzwi deskowe, jednoskrzydłowe, zamknięte prosto, zawieszone na zawiasach pasowych, z zachowanym, starym zamkiem skrzynkowym oraz dekoracyjnym szyldem. Klamki brak. Między sienią /1/ a korytarzem /6/ drzwi dwuskrzydłowe, zawieszone na zawiasach czopowych, konstrukcji ramowo-płycinowej. Dolna płycina pełna, górna, dwupoziomowa, przeszklona. Drzwi w „czarnej kuchni” /4/ do piwnicy niższe, aniżeli pozostałe drzwi w budynku. Są to drzwi dwuskrzydłowe, deskowe, zamknięte prosto, zawieszone na zawiasach pasowych. Drzwi zewnętrzne frontowe dwuskrzydłowe, zamknięte prosto, zawieszone na zawiasach pionowych. Drzwi konstrukcji ramowo-płycinowej. Górne i dolne płyciny o wykroju prostokątów stojących, środkowe płyciny o wykroju kwadratu. Od wewnątrz płyciny puste. Od zewnątrz krawędzie płycin podkreślone pro-

2.

3.

4.

1. Miejscowość, gmina, powiat, województwo RYDZYNA, Rydzyna, leszczyński, wielkopolskie	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) DOM MIESZKALNY RYNEK NR 14	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) c.d. punktu nr 13 opis oraz zdjęcia
---	---	---

filowaną listwą. Górne płyciny przeszklone. W środkowych płycinach gałki uchwytowe. W drzwiach zachował się stary zamek skrzynkowy, oryginalny, dekoracyjny szylt oraz prosta, żeliwna klamka. Listwa przyrykowa gładka, u góry zwieńczona prostą głowicą.

RZUT

Budynek założony na rzucie wydłużonego prostokąta, trójtraktowy, z przelotową sienią /1/, /7/ biegnąca wzdłuż ściany północnej. W środkowej części sieni całą jej szerokość zajmuje klatka schodowa mieszcząca schody na piętro. W tym miejscu sień ulega załamaniu i w postaci wewnętrznego korytarza /6/ obchodzi klatkę schodową. Pierwotnie trakt frontowy tworzyło jedno pomieszczenie, założone na rzucie litery L, obecnie przedzielone na dwa mniejsze /2/ i /3/. Trakt środkowy wyznacza pomieszczenie dawnej „czarnej kuchni” /4/ mieszczące w północno-zachodnim narożniku schody do piwnicy. Trakt tylny wyznacza duże pomieszczenie /5/, z wydzielonym w południowo-wschodnim narożniku mniejszym pomieszczeniem /8/.

BRYŁA

Prosta, zwarta, jednokondygnacyjna, z użytkowym poddaszem, podpiwniczona w centralnej części traktu frontowego (pod pomieszczeniem /3/ i /2/ na całej jego długości). Całość nakryta dachem dwuspadowym.

ELEWACJE

Murowane, otynkowane, od frontu posadowione na wyodrębnionym cokole. Elewacja frontowa trójosiowa, z dwoma otworami okiennymi w osi południowej i środkowej oraz otworem drzwiowym w osi północnej. Elewacja, na wysokości I kondygnacji ujęta na narożach w lizeny, zwieńczona formą płaskiego fryzu. Całość zamyka szczyt o uproszczonych spływach, zwieńczony trójkątnym frontonem. Szczyt czteroosiowy, z dwoma oknami o wykroju prostokątów na osiach symetrii oraz dwoma oknami półowalnymi po bokach. Wszystkie otwory umieszczone są na wspólnym gzymsie podokiennym. Krawędzie szczytu podkreślone są płaskim gzymsem, lekko załamane w górnej części, u nasady frontonu. Krawędzie frontonu podkreślone gzymsem uskokowym. Na osi frontonu półowalne okno. Elewacja tylna, wschodnia zniekształcona przez dobudowany w części południowej niski budynek mieszkalny oraz nowe, duże okno. W szczycie, na osi okno użytkowego poddasza. W I kondygnacji, w północnej, skrajnej osi otwór drzwiowy. Obok, przesunięte z osi, graniczące z dobudowanym budynkiem nowe duże okno. Elewacja południowa i północna wspólne z sąsiednimi budynkami.

WNETRZE

Główne wejście do budynku od strony Rynku (zachodniej) przez przelotowa sień /1/. Sień, ciągnąca się wzdłuż całej długości budynku, prowadzi na podwórze w elewacji wschodniej. W sieni, mniej więcej na wysokości środkowego traktu, znajduje się klatka schodowa, prowadząca na użytkowe poddasze. Klatka zajmuje całą szerokość sieni. W tym miejscu sień ulega załamaniu i obchodzi, w postaci wewnętrznego korytarza /6/, klatkę schodową. W załamaniu sieni /1/ wejście do mieszkania traktu frontowego – kuchni /2/, z której przejście do pokoju /3/. Z korytarza /6/, po prawej stronie, drzwi do dawnej „czarnej kuchni” /4/ zajmującej trakt środkowy. Na wprost drzwi do pokoju /5/ zajmującego trakt tylny. W południowo-wschodnim narożniku pokoju, wydzielone przepierzeniem niewielkie pomieszczenie /8/ pełniące role pokoju dziecięcego. Po lewej stronie korytarza wejście do dalszej części przelotowej

5.

6.

7.

1. Miejscowość, gmina, powiat, województwo RYDZYNA, Rydzyna, leszczyński, wielkopolskie	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) DOM MIESZKALNY RYNEK NR 14	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) c.d. punktu numer 13 opis oraz spis zdjęć i zdjęcia
---	---	--

przelotowej sieni /7/. W sieni /7/ zachowany strop belkowy oraz trzy duże wnęki w ścianie północnej. Pomieszczenia /2/ i /3/ traktu frontowego początkowo stanowiły jedno pomieszczenie w kształcie litery L. We wschodniej ścianie tego pomieszczenia, obecnie zamurowane przejście do „czarnej kuchni”. W „czarnej kuchni” zejście do piwnicy znajdującej się pod pokojem /3/ oraz częścią kuchni /2/.

WYPOSAŻENIE

Z wyposażenia wnętrz zachował się XVIII w. skromny strop belkowy w sieni /7/ oraz późniejsze drzwi wejściowe w elewacji frontowej.

INSTALACJE

Elektryczna, wodna, kanalizacyjna, ogromowa.

SPIS ZDJĘĆ

1. Elewacja frontowa – widok z Rynku
2. Elewacja tylna – widok od strony podwórza
3. Trzy różne okna występujące w budynku
4. Zakrętki dwuskrzydłkowe w oknach mieszkania traktu frontowego
5. Strop belkowy w sieni /7/
6. Sklepienie piwnicy
- 7.8. Wnęki zamknięte odcinkiem łuku w sieni /7/
9. Sień /1/ - widoczna spod warstwy betonu pierwotna posadzka z cegły na płask
10. Główne drzwi wejściowe do budynku – widok od strony sieni /1/
11. Główne drzwi wejściowe do budynku – widok od strony zewnętrznej
12. Stary szyld, klamka i gałka uchwytna w głównych drzwiach wejściowych
13. Drzwi między sienią /1/ a korytarzem /6/
14. Drzwi do piwnicy w „czarnej kuchni” /4/
15. Fragment sieni /1/ - drzwi na mieszkalne poddasze
16. 19. Drzwi z korytarza /6/ do sieni /7/
17. Stary szyld w drzwiach z korytarza /6/ do sieni /7/
18. Zawias pasowy z hakiem drzwi j.w.

8.

9.

10.

1. Miejscowość, gmina, powiat, województwo
RYDZYNA, Rydzyna, leszczyński,
wielkopolskie

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
DOM MIESZKALNY
RYNEK NR 14

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Zdjęcia

11.

12.

13.

14.

15.

16.

1. Miejscowość, gmina, powiat, województwo
RYDZYNA, Rydzyna, leszczyński,
wielkopolskie

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
DOM MIESZKALNY
RYNEK NR 14

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Zdjęcia

17.

18.

19.

1. Miejscowość, gmina, powiat, województwo
RYDZYNA, Rydzyna, leszczyński,
wielkopolskie

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

DOM MIESZKALNY
RYNEK NR 14

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Kserokopia mapy niemieckiej
z końca XIX w., plany sytuacyjne

